

Protestantse Gemeente Utrecht

Deze jaarrekening is op 1 juli 2019 in 1e lezing vastgesteld door de Algemene Kerkenraad. De definitieve vaststelling vindt plaats na publicatie.

Jaarrekening 2018

van het

College van Kerkrentmeesters

kerk in de stad, kerk vóór de stad

versie 7

23 mei 2019

Inhoudsopgave

	pagina
Verantwoording	2
Organisatie	3
Verslag van het CvK	4
Verklaringen van CvK en AK	5
Grondslagen	6
Balans	8
Staat van Baten en Lasten	9
Specificaties Balans	10
Overige rechten en verplichtingen	26
Specificaties Baten en Lasten	27
Verrekening met bestemmingsreserves	36
Bijlagen	
1. Balans en weerstandsvermogen per wijk	37
2. Baten en Lasten per wijk	38
3. Bijdragen per wijk	39
4. Exploitatie per kerkgebouw	40

De bijlagen vallen buiten het bestek van de accountantscontrole.

Verantwoording

Financiële administratie en samenstelling jaarrekening:

Bureau van de Protestantse Gemeente Utrecht
Margaretha van Parmadreef 14
3561 SR Utrecht

030 - 2737540
www.pgu.nu

Controle jaarrekening:

Van Ree Accountants en Belastingadviseurs BV
Postbus 137
3430 AC Nieuwegein

Organisatie

Het College van Kerkrentmeesters (CvK) van de Protestantse Gemeente Utrecht (PGU) legt in deze jaarrekening verantwoording af over het financiële beleid in het boekjaar 2018.

De PGU was op 1 januari 2018 onderverdeeld in 10 wijkgemeenten en eigenaar van 11 kerkgebouwen. De financieel-administratieve indeling van de PGU is gebaseerd op een combinatie van beide:

Kostenplaats	Status	Kerkgebouw	E/H	Leden	Bijdragen
Centraal	PGU				
EUG	Wijkgemeente	Janskerk	H	351	112
Jacobi	Wijkgemeente	Jacobikerk	E	1.896	315
CP Dom	Wijkgemeente	Domkerk	E	1.341	229
Op Zuilen	Wijkgemeente	Oranjekapel	E	1.769	221
Johannes	Wijkgemeente	Johannescentrum	E	1.268	263
Tuindorp	Wijkgemeente	Tuindorpkerk	E	1.668	263
Nieuwe Kerk	Wijkgemeente	Nieuwe Kerk	E	1.643	260
Wilhelmina	Wijkgemeente	Wilhelminakerk	E	1.399	124
Nicolai-Marcus	Wijkgemeente	Nicolaikerk	E	3.034	437
West	Wijkgemeente	Wijkplaats (Diak.)	H	2.520	212
De Haven	Pioniersplek		H	29	15
Janskerk	Gebouw (Centraal)	Janskerk	E		
Bethelkerk	Gebouw (Centraal)	Bethelkerk	E		
Marcuskerk	Gebouw (Centraal)	Marcuskerk	E		
Totaal				16.918	2.451

Elke wijk(gemeente) maakt gebruik van een van de kerken. Daarbij is aangegeven of de wijk verantwoordelijk is voor de exploitatie (E) van het gebouw of deze vierplek alleen huurt (H).

De wijken hebben een eigen gedelegeerde verantwoordelijkheid voor de financiën van de wijk, voor het beheer van het kerkgebouw, en voor het werkgeverschap van de medewerkers. Pioniersplek De Haven functioneert financieel-administratief ook als een (kleine) wijk.

Voor alle wijken is een wijkjaarrekening opgesteld, die hier is samengevat in bijlage 1 (balans) en bijlage 2 (baten en lasten).

Per wijk is het aantal in het LRP ingeschreven personen (leden, vrienden etc.) vermeld, en daarnaast het aantal bijdragen via de Actie Kerkbalans. Het aantal financieel betrokken personen is overigens hoger, omdat een pastorale eenheid (gezin) meestal gezamenlijk betaalt en omdat er ook buiten Kerkbalans om wordt bijgedragen, bijvoorbeeld direct aan de wijk.

De kostenplaats PGU-Centraal representeert de gemeenschappelijke beheerszaken van de PGU, die onder de rechtstreekse verantwoordelijkheid van het CvK vallen.

Er zijn aparte kostenplaatsen voor de gebouwen Janskerk, Bethelkerk en Marcuskerk, die in 2018 centraal werden beheerd. De Marcuskerk is in de loop van 2018 verkocht.

Alleen de PGU als geheel heeft rechtspersoonlijkheid (naast de Diakonie, die een aparte jaarrekening publiceert). Een wijk kan geen overeenkomsten op het gebied van personeel, gebouwen of financiën aangaan, zonder instemming van het College van Kerkrentmeesters.

Verslag van het College van Kerkrentmeesters

Met deze geconsolideerde jaarrekening van de Protestantse Gemeente Utrecht verschaft het College van Kerkrentmeesters inzicht in de balans per 31-12-2018, en daarmee in de opbouw en samenstelling van het vermogen, en in alle baten en lasten in het boekjaar 2018.

De jaarrekening 2018 sluit met een balanstotaal van	€ 24.396.076
een resultaat over het boekjaar 2018 van	- € 456.102
en een saldo na verrekeningen met bestemmingsreserves van	- € 383.010

Het grote verlies is geheel toe te schrijven aan de beleggingen. Het resultaat van de beleggingsportefeuille van de PGU was ruim € 365.000 negatief (-3,91%), terwijl een opbrengst van € 200.000 was begroot. In de begrotingsafspraken wordt uitgegaan van 2,5% rendement, gebaseerd op het meerjarig gemiddelde.

Het beleid van de PGU is gericht op een sluitende exploitatie van elk van de afzonderlijke wijken. In bijlage 2 zijn de wijkjaarrekeningen samengevat. Het negatieve beleggingsresultaat had ook belangrijke consequenties voor de wijken door verliezen op de belegde wijkreserves en op het onderhoudskapitaal.

De vier wijken die een substantieel positief resultaat hebben gerealiseerd, hebben daarvoor specifieke bestemmingen benoemd: EUG Janskerk, Citypastoraat Domkerk, Johannescentrumgemeente en Nieuwe Kerk hebben verzoeken voor resultaatbestemming ingediend bij het CvK voor bij elkaar € 84.000. In deze jaarrekening zijn deze al verwerkt.

Een deel van de exploitatiekosten in 2018 is gedekt uit daarvoor in eerdere jaren gevormde bestemmingsreserves.

Vernieuwingsprojecten van de PGU ontvingen voor ruim € 38.000 aan subsidies uit het Ad Voogt fonds.

Na toevoegingen aan en onttrekkingen uit bestemmingsreserves resteert een negatief saldo van € 383.000, dat wordt verrekend met de algemene reserves van PGU-centraal en de wijken.

In 2018 is de Marcuskerk verkocht voor € 1.200.000. Daarnaast zijn een aantal aan- en verkopen van pastorieën gerealiseerd of in voorbereiding. De onroerend goed transacties zijn rechtstreeks verrekend met het eigen vermogen.

Vooraf door de verkoop van de Marcuskerk steeg het eigen vermogen:

Verkoop Marcuskerk en vrijval onderhoudsvoorziening	€ 1.343.777
Investering in pastorie	- € 132.146
Waardestijging woningen	€ 282.000
Legaten	€ 42.171
Overig	€ 18.376
Resultaat 2018 - zie hierboven	- € 456.102
Toename eigen vermogen PGU in 2018	€ 1.098.077

Verklaring van het College van Kerkrentmeesters

Het College van Kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente Utrecht verklaart dat de jaarrekening over het jaar 2018 in overeenstemming met de richtlijnen van de Protestantse Kerk in Nederland is opgesteld en biedt deze aan de Algemene Kerkenraad aan.

Datum :

Dhr. H.A. van der Kolk
voorzitter

Dhr. G. Tijmes
secretaris a.i.

Dhr. W.P. van Grootheest
penningmeester

Verklaring van de Algemene Kerkenraad

De Algemene Kerkenraad van de Protestantse Gemeente Utrecht verklaart dat de jaarrekening over het jaar 2018 in eerste lezing voorlopig is vastgesteld, ter inzage is voorgelegd aan de gemeente en in tweede lezing definitief is vastgesteld.

Datum :

Dhr. R.W. van Bommel
voorzitter

Ds. B.A.M. Luttikhuis
scriba

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

De activa en passiva zijn opgenomen tegen de nominale waarde in hele euro's.

Materiële vaste activa

De kerkgebouwen, inclusief alle kerkelijk gebonden inventaris, zijn tezamen gewaardeerd op één euro. Verbouwingen of investeringen in herinrichting van kerken worden niet geactiveerd, maar komen direct ten laste van de exploitatie of van het eigen vermogen, bijvoorbeeld van daartoe gevormde bestemmingsreserves.

Niet direct kerkelijk gebonden gebouwen, zoals woningen, worden gewaardeerd op de reële marktwaarde, waarbij de actuele WOZ-waarden het uitgangspunt vormen.

Substantiële investeringen in niet direct kerkelijk gebonden inventaris en installaties kunnen worden geactiveerd en worden dan lineair afgeschreven over de economische levensduur.

Aan- of verkoop van een onroerende zaak wordt verrekend met het eigen vermogen.

Financiële vaste activa

Voor het beheer van de beleggingsportefeuilles is een beleggingsstatuut opgesteld, waarin naast financiële ook ethische richtlijnen zijn vastgelegd voor de fondsbeheerder. Dit geldt niet alleen voor het vermogen van de PGU, maar ook voor het Kapitaal Onderhoud Rijksmonumentale Kerken, waarvan een deel in vruchtgebruik aan de PGU ter beschikking is gesteld.

De beleggingen worden (sinds 2016) gewaardeerd tegen de actuele marktwaarde.

Beleggingen in de vorm van leningen worden opgenomen tegen de reële waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico op oninbaarheid worden in mindering gebracht.

Vlottende activa

De vorderingen, waaronder de debiteuren, worden opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico op oninbaarheid worden in mindering gebracht.

Onder de vlottende activa is ook de waardering van de voorraad (van de Domshop) opgenomen.

Algemene reserve

Dit is de in het verleden opgebouwde financiële reserve van de PGU, waarbij aan elk van de wijken het eigen aandeel daarin wordt toegerekend. Het jaarlijkse resultaat wordt toegevoegd aan of ten laste gebracht van de algemene reserve, voor zover geen andere bestemming is gespecificeerd.

Ontvangen legaten hoger dan € 1.000 en de verkoopopbrengst van onroerende zaken komen ten goede aan de algemene reserve, tenzij testamentair of door het CvK een andere bestemming is benoemd.

Herwaarderingsreserve

Deze reserve representeert de waarde van de niet kerkelijk gebonden onroerende zaken van de PGU en komt overeen met de waardering van deze materiële vaste activa.

Kapitaal onderhoud

Het Kapitaal onderhoud rijksmonumentale kerken wordt tot het eigen vermogen gerekend, hoewel de PGU een deel van dit kapitaal in vruchtgebruik heeft. Het rendement van het kapitaal wordt aangewend voor het onderhoud van de vier rijksmonumentale kerken van de PGU.

Het Kapitaal onderhoud niet-rijksmonumentale kerken heeft eenzelfde doel, maar dan voor de overige kerkgebouwen. Deze reserve behoort wel volledig toe aan de PGU.

Bestemmingsreserves

Voor vorming van een bestemmingsreserve moet een onderbouwd voorstel ter goedkeuring worden ingediend bij het CvK.

Voorzieningen

Er zijn voorzieningen ingesteld voor het verevenen van de onderhoudskosten van de gebouwen en van de orgels over meerdere jaren. Aan de voorzieningen liggen meerjarenbegrotingen per gebouw en per orgel ten grondslag. Daarin wordt rekening gehouden met enerzijds de kosten van het geplande onderhoud en anderzijds met de inkomsten uit dotaties uit de wijkexploitatie en uit het rendement op het onderhoudskapitaal, en met subsidies.

Tenzij expliciet anders is besloten, komen alleen uitgaven ten laste van de voorziening, die in de meerjaren onderhoudsbegroting zijn voorzien. Verbouwingen en vernieuwing van het interieur vallen daar in principe niet onder.

Schulden

Langlopende schulden hebben een looptijd langer dan een jaar. Onder de Kortlopende schulden vallen onder andere de crediteuren.

Baten en lasten

De baten en lasten worden zoveel mogelijk toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Bij meerjarige toezeggingen aan derden worden deze kosten verdeeld over de perioden waarop ze betrekking hebben.

Het resultaat is het verschil tussen de baten en lasten in het boekjaar. Daarnaast wordt gerapporteerd welk deel van de baten en lasten wordt toegevoegd aan, respectievelijk ten laste gebracht van bestemmingsreserves.

Verbonden partij

Voor de realisatie en exploitatie van het gezondheidscentrum Prinsenhof heeft de PGU in 2015 de 'Protestantse Stichting Exploitatie Prinsenhof' opgericht. Alle baten van deze kerkelijke steunstichting, alsmede een eventueel liquidatiesaldo, komen ten goede aan de PGU.

Het bestuur bestaat uit leden van het moderamen van het CvK. De stichting publiceert een eigen jaarrekening, die ter informatie wordt voorgelegd aan het CvK.

Zie verder de Overige rechten en verplichtingen.

Balans

na resultaatbestemming	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
Activa		
Materiële vaste activa		
Kerkgebouwen	1	1
Woningen	4.323.000	4.041.000
Inventaris	19.150	9.550
	4.342.151	4.050.551
Financiële vaste activa		
Beleggingen PGU	9.007.872	9.373.133
Beleggingen Rijksmonumenten	4.821.467	4.819.003
Lening u.g. aan Stichting Prinsenhof	2.100.163	2.141.298
Lening u.g. ivm verkoop Marcuserk	300.000	-
	16.229.502	16.333.434
Vlottende activa		
Project herontwikkeling Bethelkerk	162.944	115.824
Vorderingen	241.228	269.937
Liquide middelen	3.420.250	1.459.467
	3.824.422	1.845.229
Totaal activa	<u>24.396.076</u>	<u>22.229.214</u>
Passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserves	8.515.323	7.771.448
Herwaarderingsreserve gebouwen	4.323.000	4.041.000
Kapitaal onderhoud rijksmon. kerken	4.800.949	4.800.949
Kapitaal onderhoud overige kerken	703.860	703.860
Bestemmingsreserves		
Ad Voogt fonds	737.608	483.646
Reserves incidentele personeelslasten	139.424	141.835
Bestemmingsreserves wijken	1.206.524	1.385.872
	20.426.687	19.328.611
Voorzieningen onderhoud		
Rijksmonumentale kerken	2.355.377	1.125.056
Niet rijksmonumentale kerken	548.407	661.766
Woningen	241.541	238.082
Orgels	134.318	133.425
Interieur Domkerk	56.111	44.111
	3.335.754	2.202.440
Schulden		
Langlopende schulden	240.379	248.023
Kortlopende schulden	393.256	450.141
	633.635	698.164
Totaal passiva	<u>24.396.076</u>	<u>22.229.214</u>

Staat van Baten en Lasten

	Begroting 2019	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
<u>Baten</u>	€	€	€	€
Gebouwen	1.152.900	1.144.029	1.091.800	1.228.011
Bijdragen	1.586.500	1.625.518	1.566.000	1.674.402
Financiële baten	309.200	250.478-	267.200	282.420
Subsidies	333.300	319.337	314.200	318.818
Diverse baten	3.000	5.756	3.600	24.433
Totaal baten	3.384.900	2.844.160	3.242.800	3.528.084
<u>Lasten</u>				
Gebouwen	907.200	987.370	932.400	964.356
Medewerkers	1.930.100	1.886.579	1.892.450	1.979.197
Gemeenteleven	165.550	100.139	134.150	95.085
Beheer en administratie	251.250	195.495	201.950	241.212
Verplichtingen	110.300	123.050	115.200	117.630
Diverse lasten	-	7.629	-	3.269
Totaal lasten	3.364.400	3.300.262	3.276.150	3.400.748
Resultaat boekjaar	20.500	456.102-	33.350-	127.335
<u>Verrekening met eigen vermogen</u>				
Uit bestemmingreserves	115.100	183.204	62.250	156.165
Naar bestemmingsreserves	112.500-	110.112-	-	182.863-
<u>Eindsaldo boekjaar</u>				
Uit/naar algemene reserve	23.100	383.010-	28.900	100.637

Specificaties Balans

Materiële vaste activa

Kerkgebouwen

De kerken van de Protestantse Gemeente Utrecht worden pro memorie gewaardeerd op € 1.

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Totaal kerkgebouwen	<u>1</u>	<u>1</u>

Hieronder is de herbouwwaarde van de kerkgebouwen gespecificeerd, zoals deze wordt aangehouden voor de opstalverzekering. De economische waarde van de kerken is belangrijk lager dan de herbouwwaarde.

Kerkgebouw	Monument	Herbouwwaarde	Herbouwwaarde
		<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Domkerk	R	61.538.900	59.435.000
Jacobikerk	R	31.179.800	30.113.800
Janskerk	R	25.846.500	24.962.900
Nicolaïkerk	R	17.777.800	17.170.000
Buurkerk	R	pm	pm
Bethelkerk	G	4.351.800	4.241.600
Johanneskerk	G	3.510.700	3.425.300
Nieuwe Kerk	G	6.015.500	5.857.200
Tuindorpkerk	G	7.468.400	7.272.800
Marcuskerk	G		3.866.400
Wilhelminakerk	G	4.309.900	4.197.300
Oranjekapel	-	<u>1.851.400</u>	<u>1.804.000</u>
		163.850.700	162.346.300

De kerkgebouwen worden onderscheiden in rijksmonumenten (R) en gemeentelijke monumenten (G). Alleen de Oranjekapel heeft geen monumentale status.

De Buurkerk is verhuurd aan de Gemeente Utrecht en huisvest het Museum Speelklok. De huurder is volledig verantwoordelijk voor de exploitatie van het gebouw, en voor al het onderhoud en de kosten daarvan.

De Marcuskerk is eind 2017 gesloten en per 2-11-2018 verkocht voor € 1.200.000.

De opbrengst is als volgt verdeeld:

Verrekening kosten ten behoeve van verkoop		30.637
Verrekening exploitatietekort kerkgebouw 2018 tot aan verkoop		14.448
Algemene reserve PGU	50%	577.457
Algemene reserve Nicolai-Marcus wijk	25%	168.729
Bestemmingreserve integratie Nicolai-Marcus		120.000
Bestemmingsreserve Ad Voogt fonds	25%	<u>288.729</u>
	Totaal	1.200.000

De Bethelkerk is sinds september 2017 buiten gebruik. Er wordt geïnvesteerd in herontwikkeling van het gebouw. Zie Vorderingen.

Andere onroerende zaken

Het niet primair kerkelijke onroerend goed wordt gewaardeerd tegen de reële marktwaarde. Deze wordt gelijkgesteld aan de taxatiewaarde voor de Wet Onroerende Zaakbelasting (WOZ), tenzij anders vermeld. De totale waarde van deze materiële vaste activa correspondeert met de herwaarderingsreserve in het eigen vermogen.

<u>Niet kerkelijk onroerend goed</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Pastorie Abraham Keerstraat 19	359.000	333.000
Pastorie van Lidth de Jeudestraat 2	808.000	787.000
Pastorie Oudwijk 47	925.000	858.000
Pastorie Van Everdingenlaan 48	406.000	378.000
Pastorie Van Everdingenlaan 52	407.000	378.000
Kosterswoning Bethelkerk, Burg. Norbruislaan 1	231.000	202.000
Kosterswoning Nieuwe Kerk, Bollenhofsestraat 140	344.000	323.000
Kosterswoning Wilhelminakerk, Hobbemastraat 41	246.000	214.000
Kosterswoning Janskerk, Janskerkhof 28	397.000	368.000
Perceel Prinsenhof, Eykmanlaan 433	200.000	200.000
Woning Vrouwe Justitiaplein 12	pm	pm
Totaal onroerende goederen	<u>4.323.000</u>	<u>4.041.000</u>

Het beleid van het CvK is om de grote en dus dure pastorieën geleidelijk te vervangen door panden, waarvan de kosten beter aansluiten op de vaste woonbijdrage van predikanten:

De pastorie Oudwijk 47 is in 2018 verkocht en begin 2019 geleverd. De waardering is de verkoopbrengst van € 925.000.

De pastorie van Lidth de Jeudestraat 2 staat al geruime tijd te koop, vraagprijs € 850.000.

Het pand Van Everdingenlaan 48 was al in 2017 gekocht. Voordat de woning als pastorie in gebruik is genomen is deze in 2018 gerenoveerd voor € 132.146 ten laste van de algemene reserve.

In 2018 is een koopovereenkomst gesloten voor € 572.350 voor een nog te bouwen appartement in Leeuwesteyn, Leidsche Rijn, op te leveren in 2020.

De woning Aartsbisschop Romerostraat 580 is per augustus 2019 aangekocht voor € 511.000.

De waarde van het perceel aan de Eykmanlaan, waarop het gezondheidscentrum van de Stichting Exploitatie Prinsenhof is gebouwd, is gesteld op € 200.000.

De woning aan het Vrouwe Justitiaplein is in 2013 verkregen uit een erfenis ten behoeve van de wijkgemeente Nicolaikerkerk. Het huis is in vruchtgebruik bij de huidige bewoner.

Inventaris

Alleen de niet kerkelijk gebonden inventaris, zoals kantoor- en cateringapparatuur, wordt geactiveerd. Deze wordt in vijf jaar lineair afgeschreven.

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Waarde inventaris begin boekjaar	9.550	14.477
Investering: nieuwe server Bureau PGU	16.000	5.500
Afschrijvingen	6.400-	10.426-
Totaal bedrijfsinventaris	<u>19.150</u>	<u>9.550</u>

Financiële vaste activa

<u>Beleggingen</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
1. Portefeuille PGU - aandelen en andere effecten	9.007.872	9.373.133
2. Portefeuille Rijksmonumentale kerken - tegoeden	4.821.467	4.819.003
3. Lening u.g. aan Stichting Exploitatie Prinsenhof	2.100.163	2.141.298
4. Lening u.g. i.v.m. verkoop Marcuskerk	300.000	
Totaal beleggingen	<u>16.229.502</u>	<u>16.333.434</u>

1. Portefeuille PGU

Het grootste deel van het vermogen van de PGU is belegd in een portefeuille die wordt beheerd door ABN-AMRO MeesPierson, op basis van een mandaat waarin de PGU regels heeft vastgelegd met betrekking tot risicospreiding en verantwoord beleggen.

Sinds 2016 worden de beleggingen gewaardeerd tegen de actuele waarde. De waardering sluit direct aan bij de kwartaalrapportages van de fondsbeheerder.

In 2018 was het rendement negatief: -3,91%. Het verlies op het belegde vermogen bedroeg ruim € 365.000.

<u>Beleggingsportefeuille PGU</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Begin boekjaar	9.373.133	8.241.119
Toevoegingen PGU		726.925
Toevoeging Wijkvereniging Nieuwe Kerk		195.000
Beleggingsresultaat (na aftrek kosten)	-3,91% 365.261-	2,39% 210.089
Totaal balanswaarde	9.007.872	9.373.133

In 2017 heeft de wijkvereniging Nieuwe Kerk € 195.000 belegd via de algemene portefeuille van de PGU. Zie ook Langlopende schulden.

<u>Samenstelling portefeuille PGU</u>	<u>Verdeling 31-12-2018</u>		<u>Rendement</u>
Aandelen	18,0%	1.621.495	-12,51%
Obligaties	53,3%	4.805.192	-1,70%
Alternatieve beleggingen	12,4%	1.113.365	-3,44%
Liquiditeiten	16,3%	1.467.821	-2,89%
Totaal	100,0%	9.007.872	-3,91%

2. Portefeuille Kapitaal Onderhoud Rijksmonumentale kerken.

Zie ook de toelichting op dit Kapitaal bij de specificaties van het eigen vermogen.

Voor de aparte beleggingsportefeuille voor het kapitaal van € 4.800.949 is, in overleg met de subsidiegevers, een zeer defensief mandaat vastgesteld, waarbij niet wordt belegd in aandelen. Op advies van de vermogensbeheerder bestaat de portefeuille momenteel alleen uit spaartegoeden.

<u>Beleggingsportefeuille Rijksmonumenten</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Begin boekjaar	4.819.003	4.809.493
Gerealiseerd resultaat	0,05% 2.464	0,20% 9.510
Totaal balanswaarde	4.821.467	4.819.003

Het kleine positieve resultaat (0,05%) is, via de exploitatie van de betreffende wijken, toegevoegd aan de onderhoudsvoorzieningen van de vier rijksmonumentale kerken.

3. Lening aan Stichting Exploitatie Prinsenhof

Zie ook de toelichting op de Prinsenhof bij de Overige rechten en verplichtingen.

Aan de stichting is in 2016 een langlopende lening verstrekt van € 2.200.000 voor de realisatie van het gezondheidscentrum Prinsenhof op het perceel van de PGU aan de Eykmanlaan.

De lening wordt in 30 jaar annuïtair afgelost, tegen een rente van 4% per jaar.

<u>Lening u.g. aan Stichting Prinsenhof</u>	<u>31-12-2018</u>		<u>31-12-2017</u>	
Begin boekjaar	2.141.298		2.180.822	
Aflossingen	41.134-		39.524-	
Lening per ultimo boekjaar	2.100.163		2.141.298	
Renteopbrengst in boekjaar	4,00%	84.903	4,00%	85.400

Naast de rente en aflossing betaalt de Stichting ruim € 10.000 per jaar aan de PGU als huur voor het perceel aan de Eykmanlaan.

4. Lening i.v.m. verkoop Marcuskerk

Bij de verkoop van de Marcuskerk eind 2018 voor € 1.200.000 is door de PGU een lening verstrekt aan de koper van € 300.000, tegen een rente van 2,2% per jaar. De lening wordt in 4 jaar afgelost. Eerste betalingen van aflossing en rente in 2019.

<u>Lening u.g. i.v.m. verkoop Marcuskerk</u>	<u>31-12-2018</u>
Lening per ultimo boekjaar	300.000

<u>Recapitulatie: aandeel in beleggingen en verdeling rendement</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>rendement</u>
Reserve PGU algemeen	5.546.532	122.427-
Wijkreserves (90% van Rekening Courant wijken per 1-1)	4.987.782	121.207-
Kapitaal rijksmonumentale kerken	4.800.949	2.464
Kapitaal niet rijksmonumentale kerken	703.860	16.963-
Belegging Wijkvereniging Nieuwe Kerk	190.379	7.644-
	<u>16.229.502</u>	<u>265.778-</u>

De verdeling van het rendement is gebaseerd op het aandeel van de verschillende reserves in de de belegde financiële middelen. Kleine verschillen zijn het gevolg van verrekeringen uit voorgaande jaren, bijvoorbeeld restitutie van dividendbelasting.

Historisch rendement

Beleggingen	<u>2013</u>	<u>2014</u>	<u>2015</u>	<u>2016</u>	<u>2017</u>	<u>2018</u>
1. Port. PGU algemeen	3,39%	8,84%	1,00%	4,24%	2,39%	-3,91%
2. Port. Rijksmonumenten	0,26%	5,67%	1,16%	0,87%	0,20%	0,05%
3. Lening Prinsenhof				4,00%	4,00%	4,00%

Over de vijf voorgaande jaren was het gemiddelde rendement op de algemene portefeuille 3,97%.

Vlottende activa

Project herontwikkeling Bethelkerk	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Investerings in herontwikkeling Bethelkerk	<u>162.944</u>	<u>115.824</u>

De Bethelkerk wordt herontwikkeld tot nieuwe vierplek van de wijkgemeente op Zuilen en tot buurtklooster en appartementen. De kosten van de herontwikkeling en het exploitatiesaldo van de doorlopende kosten van het gebouw worden als investering geactiveerd en t.z.t. verrekend met de opbrengst van het project.

Vorderingen	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Nog te ontvangen door PGU-Centraal	68.944	53.747
Debiteuren verhuur wijken	52.746	91.704
Nog te ontvangen wijken	37.523	32.990
Rekening courant Diakonie	8.453-	31.878
Rekening courant Stichting Prinsenhof	25.518	9.209
Rekening courant Choral Evensong & Pub	23.576	11.508
Vooruit betaalde kosten	7.768	4.202
Betaalde borgsommen	3.605	4.700
Voorraad Domshop	30.000	30.000
Totaal vorderingen	<u>241.228</u>	<u>269.937</u>

Liquide middelen	aantal rekeningen			
	centraal	wijken	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Rabo	3	19	3.278.801	1.325.435
SKG	3		108.696	104.887
ING	1	3	26.552	19.963
ABN-AMRO	1		51	1
Kas	1	6	6.151	9.361
Kruisposten				180-
Totaal	<u>9</u>	<u>28</u>	<u>3.420.250</u>	<u>1.459.467</u>

Het hoge saldo aan liquide middelen houdt onder andere verband met vooruitbetaalde subsidies en op korte termijn verwachte uitgaven voor het onderhoud en restauratie van de Domkerk.

Naast de hier vermelde rekeningen is ook een Rabo bankrekening van de PGU ter beschikking gesteld aan de Pioniersplek Choral Evensong & Pub. Deze pioniersplek is een samenwerkingsverband tussen PGU en de Oud Katholieke Kerk en is buiten de consolidatie gehouden.

Rekening courant PGU

Het vermogen van de PGU wordt centraal beheerd, inclusief de reserves van de wijken. Dit betekent dat de wijken op hun wijkbalans een vordering hebben op PGU-Centraal. Dit is een rekening courant verhouding, omdat de vordering voortdurend aan wijzigingen onderhevig is, bijvoorbeeld omdat Centraal de AKB-bijdragen ontvangt en lonen of onderhoud betaalt voor de wijken.

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Rekening courant wijken	7.202.405	5.541.980
CP Domkerk in vruchtgebruik gegeven	90.756	90.756
Rekening courant PGU Centraal	<u>7.293.161-</u>	<u>5.632.736-</u>
Totaal rekening courant	<u><u>-</u></u>	<u><u>-</u></u>

De rekening courant komt niet voor op de geconsolideerde balans, omdat voor de gehele PGU de totale waarde per definitie nul is. Voor de specificatie van de rekening courant per wijk, zie bijlage 1.

De wijken ontvangen van PGU-Centraal een rentevergoeding over 90% van de vordering op de PGU op 1 januari van het boekjaar. De resterende 10% wordt geacht liquide aangehouden te worden voor de lopende verplichtingen. Van de rekening courant van het Citypastoraat Domkerk telt € 90.756 niet mee voor de rentevergoeding, omdat dit bedrag in vruchtgebruik is overgedragen ten behoeve van het Kapitaal rijksmonumentale kerken.

Over 2018 is het rendement voor de wijken berekend op -2,41%. Dit is het gewogen gemiddelde van het resultaat op de beleggingen in de algemene portefeuille en de lening aan de Stichting Prinsenhof. Het negatieve rendement leidde tot een verlies op de wijkreserves van € 121.207.

Eigen Vermogen

<u>Algemene reserves</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Stand begin boekjaar	7.771.448	6.757.938
Aan- en verkopen onroerend goed	802.902	666.487
Legaten	42.171	190.385
Vorming/opheffing bestemmingsreserves	263.435	56.000
Exploitatiesaldo boekjaar	364.633-	100.637
Totaal PGU, inclusief wijkreserves	<u>8.515.323</u>	<u>7.771.448</u>

Mutaties i.v.m. aan- en verkopen gebouwen:

Deel verkoopopbrengst Marcuskerk (zie Mat. vaste activa)	746.186
Vrijval onderhoudsvoorzieningen Marcuskerk	188.862
Renovatie pastorie Van Everdingenlaan 48	132.146-
	<u>802.902</u>

In 2018 werden vijf legaten ontvangen en toegevoegd aan de algemene reserves van Nicolaikerk, Utrecht-West en Johannescentrumgemeente,

De bestemmingsreserves van de voormalige deelwijken Bethelkerk en Oranjekapel zijn (voorlopig) opgeheven en toegevoegd aan de algemene reserve.

Het CvK besloot in 2018 € 50.000 te bestemmen voor de dekking van de wachtgeldverplichtingen na afloop van tijdelijke predikantsaanstellingen.

<u>Exploitatiesaldo boekjaar</u>	<u>2018</u>	<u>2017</u>
PGU-Centraal	303.804-	23.528-
Wijkgemeenten	62.004-	104.737
Janskerk	1.174	22.718
Triumfatorkerk (tot verkoop)		3.290-
Totaal exploitatiesaldo	<u>364.633-</u>	<u>100.637</u>

Dit betreft het eindsaldo van het boekjaar, dat wil zeggen het resultaat van baten en lasten plus het saldo van onttrekkingen en toevoegingen aan de diverse bestemmingsreserves.

Voor het exploitatiesaldo per wijk wordt verwezen naar bijlage 2 en naar de wijkjaarrekeningen. De uitkomst is per wijk toegevoegd of onttrokken aan de algemene reserve, zie bijlage 1.

De Janskerk valt direct onder het College van Kerkrentmeesters. Het resultaat wordt toegevoegd aan de algemene reserve van PGU-Centraal.

Het tekort op de exploitatie van de Marcuskerk (- € 14.448) is eind 2018 al verrekend met de verkoop (zie Materiële vaste activa). Het verlies van de Bethelkerk (- € 3.928) is al toegevoegd aan de investeringen (zie Vorderingen).

<u>Herwaarderingsreserve onroerend goed</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Totaal herwaarderingsreserve	<u>4.323.000</u>	<u>4.041.000</u>

De herwaarderingsreserve is de waarde van het niet kerkelijk gebonden onroerend, en komt overeen met de waarde die is gespecificeerd bij de Materiële vaste activa.

Kapitaal onderhoud rijksmonumentale kerken

De Protestantse Gemeente Utrecht is eigenaar van vijf rijksmonumentale middeleeuwse kerkgebouwen, namelijk de Domkerk, de Jacobikerk, de Janskerk, de Nicolaïkerk en de Buurkerk.

De Buurkerk is in 1984 voor 500 jaar verhuurd aan de Gemeente Utrecht voor 100 gulden (€ 45,38) per jaar en huisvest het Museum Speelklok. De volledige verantwoordelijkheid voor het onderhoud en de kosten daarvan liggen bij de huurder.

Vier rijksmonumentale kerken worden onderhouden door de PGU. Voor de financiering van het groot onderhoud zijn de Hervormde Gemeente (nu PGU), de Provincie Utrecht en de Gemeente Utrecht in 1991 een overeenkomst aangegaan, waarin partijen zich wederzijds verplichten tot het in stand houden van een ten dele in vruchtgebruik gegeven kapitaal.

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Totaal kapitaal	<u>4.800.949</u>	<u>4.800.949</u>
<u>Specificatie Kapitaal Rijksmonumentale kerken</u>		
Storting Hervormde Gemeente Utrecht	1991	781.401
Storting Gemeente Utrecht- vruchtgebruik	1991	299.495
Storting Provincie Utrecht - vruchtgebruik	1991	335.797
Storting Citypastoraat Domkerk - vruchtgebruik	2000	90.765
Storting Donateursfonds vijf kerken herleven	2000	262.140
Storting Gemeente Utrecht - vruchtgebruik	2001	680.670
Storting wijkgemeente Nicolaïkerk	2001	22.689
Onderhoudsfonds Monumentale kerken (1990/1999)	2002	447.992
Subsidie Gemeente Utrecht	2005	250.000
Storting PGU uit opbrengst verkoop Stefanuskerk	2008	630.000
Schenking Gemeente Utrecht	2009	500.000
Schenking Provincie Utrecht	2009	500.000
	Totaal	<u>4.800.949</u>

Het eigenlijke vermogen blijft in stand. Het rendement op het kapitaal, dat is belegd in een aparte portefeuille met een zeer defensief mandaat, wordt aangewend voor het financieren van het groot onderhoud. Jaarlijks wordt de opbrengst via een verdeelsleutel toegevoegd aan de vier onderhoudsvoorzieningen.

In 2018 werd uit het rendement op het kapitaal slechts € 2.464 gedoteerd.

Kapitaal onderhoud niet-rijksmonumentale kerken

In 2013 heeft het CvK besloten ook voor de acht kerken van de PGU, die geen rijksmonument zijn, een kapitaal te vormen, waarvan het rendement wordt gebruikt voor de financiering van het onderhoud.

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Totaal kapitaal	<u>703.860</u>	<u>703.860</u>

Dit kapitaal is in de algemene portefeuille van de PGU belegd. Het beleggingsresultaat wordt in mindering gebracht op de dotaties van de wijken aan de onderhoudsvoorzieningen.

Het negatieve resultaat in 2018 leidde tot een extra verlies voor de betreffende wijken van € 16.963.

Bestemmingsreserves

Wijzigingen in bestemmingsreserves behoeven de instemming van het CvK. Met het goedkeuren van deze jaarrekening gaat het CVK ook akkoord met de door de wijkraden van kerkrentmeesters voorgestelde doelstellingen, toevoegingen en onttrekkingen.

Voor de bestemmingsreserves die voor alle wijken van de PGU worden benut (Ad Voogt fonds en de reserves voor bijzondere personeelslasten) loopt de exploitatie via een aparte hulpkostenplaats (zie bijlage 2, voorlaatste kolom), waarvan het eindsaldo per definitie 0 is. Dit voorkomt een onzuiver en jaarlijks schommelend beeld van de baten en lasten van de kostenplaats PGU-Centraal.

Ad Voogt fonds

Het doel van het Ad Voogt fonds is het financieel ondersteunen van vernieuwingsprojecten binnen de Protestantse Gemeente Utrecht.

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Stand begin boekjaar	483.646	266.288
Deel verkoopopbrengst Marcuskerk / Triumfatorkerk	288.729	250.000
Legaten		41.745
Collecten vernieuwing stedelijk kerkenwerk / AV-fonds	3.858	2.319
Bestedingen aan projecten - zie hieronder	<u>38.625-</u>	<u>76.706-</u>
Totaal Ad Voogt fonds	<u><u>737.608</u></u>	<u><u>483.646</u></u>

<u>Projecten</u>	<u>t/m 2017</u>	<u>2018</u>	<u>2019 e.v.</u>	<u>Totaal</u>
Afgeronde projecten 2014 t/m 2017	68.758			68.758
Jacobi - Missionair predikant	50.000	10.000		60.000
Bethel - Extra / Interim predikant	82.500	5.000		87.500
Wilhelmina - Pioniersplek Oost	12.400	8.750	5.100	26.250
PGU - Choral Evensong & Pub	7.500	5.500	2.000	15.000
De Haven - Kerk voor de wijk 2018-2020		9.375	65.625	75.000
Pioniersplek Fluisterstille Stem			48.000	48.000
EUG - Theaterproject 2019			4.000	4.000
Totaal	<u>221.158</u>	<u>38.625</u>	<u>124.725</u>	<u>384.508</u>
Ruimte voor nieuwe projecten			<u>612.883</u>	

Het Ad Voogt fonds is aangevuld vanuit de verkoopopbrengst van de Marcuskerk. Daarmee is er voorlopig voldoende ruimte om nieuwe projecten te financieren.

Reserves incidentele personeelslasten

Deze reserves zijn ingesteld om bepaalde onvoorzienbare en incidentele kosten van predikanten en medewerkers door de PGU als geheel af te dekken.

<u>Bestemmingsreserves</u>	<u>31-12-2017</u>	<u>bij</u>	<u>af</u>	<u>31-12-2018</u>
Langdurig ziekteverzuim	93.045	15.602	55.385-	53.262
Wachtgeld predikanten		50.000	9.389-	40.611
Studiefonds predikanten	48.790		3.239-	45.551
Totaal	<u>141.835</u>	65.602	68.013-	<u>139.424</u>

Reserve Langdurig ziekteverzuim

Uit deze reserve worden de lonen, traktementsbijdragen en reïntegratieuitgaven betaald van werknemers en predikanten na de eerste zes ziekte weken. Deze reserve wordt vanuit de exploitatie aangevuld via een toeslag op de loonkosten en de traktementsbijdragen.

In 2018 is voor drie langdurig zieke medewerkers een beroep gedaan op deze reserve.

Reserve Wachtgeld predikanten

Deze reserve is in 2018 ingesteld om het wachtgeld na een tijdelijke aanstelling van een predikant te financieren. Hiervoor is € 50.000 onttrokken aan de algemene reserve.

In 2018 is het wachtgeld van twee voormalige predikanten ten laste van deze reserve gebracht.

Studiefonds predikanten

Reserve ten behoeve van de bijscholing van de predikanten van de PGU.

- specificaties balans -

Bestemmingsreserves wijken

De volgende bestemmingsreserves zijn gekoppeld aan een specifieke wijk of kostenplaats.

<u>Bestemmingsreserves</u>	<u>31-12-2017</u>	<u>bij</u>	<u>af</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>Toelichting mutaties</u>
Centraal					
Pastoraat zorgcentra	14.225	5.063	4.000-	15.288	Collectes / Besteding
EUG					
Innovatie gemeente		12.000		12.000	Resultaatbestemming
Jacobikerkerk					
Missionair project	56.190			56.190	
Gebouw en interieur	38.000		4.659-	33.342	Besteding
Leefgem. Oudegracht	2.000			2.000	
Citypastoraat Domkerk					
Personeel	100.000			100.000	
Verevening Open Dom	135.000			135.000	
Verevening verhuur	105.000			105.000	
Restauratie Domkerk	150.000	50.000		200.000	Resultaatbestemming
Kapellen	40.000			40.000	
Eredienst	25.000			25.000	
Zaterdagmiddagmuziek	26.598	1.590		28.188	Verevening resultaat
Kerk op Zuilen					
Reserves Bethelkerk	312.797		312.797-		Besteding en vrijval
Reserves Oranjekapel	17.638		17.638-		Besteding en vrijval
Johannescentrumgemeente					
Inventaris	3.000		3.000-		Besteding
Kerk in de wijk		7.000		7.000	Resultaatbestemming
Nieuwe Kerk					
Uitwerking beleidsplan	50.000			50.000	
Gebouw/verduurzaming	20.000	15.000		35.000	Resultaatbestemming
Avondmaalsstel	2.922			2.922	
Tuindorpkerk					
Interieur	9.445		4.000-	5.445	Besteding
Wilhelminakerk					
Wilhelminakerk	17.730			17.730	
Nicolaikerk					
Integratie Nicolai en Marcus		120.000	16.641-	103.359	Vorming / onttrekking
Verevening verhuur	69.607		27.267-	42.340	Verevening verhuur
Utrecht-West					
Nieuwe initiatieven	190.720			190.720	
Totaal	<u>1.385.872</u>	210.653	390.002-	<u>1.206.524</u>	

Resultaatbestemmingen

Toevoegingen aan bestemmingsreserves uit het positieve resultaat van wijken:

EUG Janskerk	12.000	Nieuwe reserve 'Innovatie' voor vernieuwing en vitalisering.
CP Domkerk	50.000	Naar reserve 'Restauratie Domkerk'.
Johannescentrum	7.000	Nieuwe reserve 'Kerk in de wijk'.
Nieuwe Kerk	15.000	Aanvulling gebouw, specifiek t.b.v. verduurzaming.
Totaal resultaatbestemming	84.000	

Kerk op Zuilen

In 2018 is € 17.000 besteed aan de renovatie van de Oranjekapel voor het gebruik door de nieuw gevormde wijkgemeente Kerk op Zuilen. De (resterende) bestemmingsreserves van de deelwijken Bethelkerk en Oranjekapel zijn voorlopig opgeheven en toegevoegd aan de algemene reserve, in afwachting van een voorstel voor bestemmingsreserves voor de hele wijk Kerk op Zuilen.

Nicolai-Marcus

De in 2018 tegenvallende opbrengsten uit verhuur en catering van de Nicolaikerk zijn gecompenseerd uit de reserve voor de verevening van deze inkomsten.

Voor de samenvoeging per 1-1-2018 van de wijken Nicolaikerk en Marcuskerk is al onderkend dat gedurende een aantal jaren tekorten te verwachten zijn, met name ten gevolge van het surplus aan predikantenformatie. Uit de verkoopopbrengst van de Marcuskerk is een bestemmingsreserve van € 120.000 gevormd om deze tekorten op te vangen. Het aan de integratie toe te schrijven deel van het tekort over 2018 is ten laste van deze reserve gebracht.

Pastoraat zorgcentra

Het pastoraat in de Utrechtse zorgcentra wordt georganiseerd door de USRK. In de PGU wordt hiervoor gecollecteerd door CvK en Diakonie. Ondanks de besteding in 2018 van € 4.000 is de reserve zo opgelopen, dat het CvK deze collectes in 2019 niet heeft ingeroosterd.

Werkgroep Zaterdagmiddagmuziek Domkerk

De werkgroep (WZD) kent een eigen exploitatie en jaarrekening, die wordt geconsolideerd in de wijkjaarrekening van het Citypastoraat Domkerk. Deze exploitatie wordt verrekend met bestemmingsreserve van de WZD. In 2018 werd € 1.590 toegevoegd aan de reserve.

Interieur en inventaris

Jacobi, Zuilen, Johannes en Tuindorp hebben investeringen in interieur of inventaris gedekt uit de daarvoor gevormde reserves.

Recapitulatie bestemmingsreserves

	Stand	Bij	Af	Mutatie	Stand
	31-12-2017			boekjaar	31-12-2018
Ad Voogt fonds	483.646	292.587	38.625-	253.962	737.608
Reserves incidentele personeelslasten	141.835	65.602	68.013-	2.411-	139.424
Bestemmingsreserves wijken	1.385.872	210.653	390.002-	179.349-	1.206.524
	<u>2.011.355</u>	<u>568.841</u>	<u>496.639-</u>	<u>72.202</u>	<u>2.083.555</u>

Herkomst en bestemming

Toevoegingen :

Uit inkomsten in boekjaar - zie Specificaties baten en lasten	110.112
Uit verkoopopbrengst Marcuskerk	408.729
Uit algemene reserve t.b.v. Wachtgeld predikanten	50.000

Onttrekkingen :

Naar uitgaven in boekjaar - zie Specificaties baten en lasten	183.204-
Naar algemene reserve i.v.m. vrijval BR's Bethelkerk en Oranjekapel	<u>313.435-</u>

Totaal mutaties bestemmingsreserves 72.202

Voorzienen

<u>Onderhoudsvoorziening rijksmonumentale kerken</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Stand begin boekjaar	1.125.057	1.148.864
Dotaties door wijken	216.000	210.616
Rendement Kapitaal Rijksmonumentale kerken	2.464	9.384
Subsidies	2.406.364	634.972
Uitgaven voor restauratie en onderhoud	1.394.508-	878.779-
Totaal onderhoudsvoorziening	<u>2.355.377</u>	<u>1.125.056</u>

Voor de vier rijksmonumentale kerken geldt voor de periode 2012 tot en met 2019 een meerjaren onderhoudsbegroting. Per kerk worden de gemiddelde jaarkosten gedoteerd, waarbij rekening is gehouden met verwachte BRIM rijkssubsidies. Het merendeel van de dotaties komt direct ten laste van de betreffende wijk. Daarnaast wordt het rendement op het Kapitaal onderhoud rijksmonumentale kerken gedoteerd. De werkelijke uitgaven voor het onderhoud worden ten laste gebracht van de voorzieningen.

<u>Voorzienen per kerk</u>	Stand 31-12-2017	Dotaties door wijk	Dotaties kapitaal	Subsidies	Uitgaven	Stand 31-12-2018
Domkerk	392.947	54.000	1.433	2.360.456	1.294.128-	1.514.708 *)
Jacobikerk	105.131	54.000	456	16.184	35.552-	140.219
Nicolaikerk	291.394	54.000	338	14.967	19.974-	340.725
Janskerk	335.585	54.000	237	14.757	44.854-	359.725
	<u>1.125.057</u>	<u>216.000</u>	<u>2.464</u>	<u>2.406.364</u>	<u>1.394.508-</u>	<u>2.355.377</u>

De hoge uitgaven en de subsidies (o.a. de BRIM-subsidie) voor de restauratie en het onderhoud van de Domkerk worden verderop apart toegelicht.

Voor de Nicolaikerk is BRIM-subsidie toegekend voor de jaren 2014 t/m 2019 en voor de Janskerk en de Jacobikerk voor 2015 t/m 2020. Voor de jaarlijkse subsidiebedragen zie hierboven.

<u>Onderhoudsvoorziening niet rijksmonumentale kerken</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Stand begin boekjaar	661.765	833.282
Dotaties door wijken	170.063	171.317
Rendement Kapitaal niet rijksmonumentale kerken	16.963-	19.216
Uitgaven voor onderhoud	75.565-	97.053-
Mutaties i.v.m. opheffing voorziening	190.893-	264.995-
Totaal onderhoudsvoorziening	<u>548.407</u>	<u>661.766</u>

Voor de niet rijksmonumentale kerken geldt een meerjaren onderhoudsbegroting vanaf 2016. Per kerk worden de gemiddelde jaarkosten gedoteerd aan de onderhoudsvoorziening. Het merendeel van de dotaties komt direct ten laste van de betreffende wijk. Daarnaast wordt het rendement op het Kapitaal niet rijksmonumentale kerken gedoteerd. De werkelijke uitgaven voor het onderhoud worden ten laste gebracht van de voorzieningen.

- specificaties balans -

<u>Voorzieningen per kerk</u>	Stand 31-12-2017	Dotaties door wijk	Dotaties kapitaal	Uitgaven	Opheffing voorziening	Stand 31-12-2018
Johanneskerk	79.075	41.200	4.100-	6.482-		109.693
Nieuwe Kerk	90.295	48.226	4.826-	23.256-		110.439
Tuindorpkerk	130.861	41.322	4.122-	9.354-		158.707
Wilhelminakerk	107.876	21.102	2.102-	23.032-		103.844
Oranjekapel	56.347	18.213	1.813-	7.023-		65.723
Marcuskerk	197.311			6.418-	190.893-	-
Bethelkerk	pm					pm
	<u>661.765</u>	<u>170.063</u>	<u>16.963-</u>	<u>75.565-</u>	<u>190.893-</u>	<u>548.406</u>

Het negatieve rendement op de beleggingen leidde tot verliezen op het Kapitaal voor de niet rijksmonumentale kerken, die door de wijken zijn gecompenseerd.

De Marcuskerk is in 2018 verkocht. De vrijgevallen voorziening is toegevoegd aan de algemene reserve.

De Bethelkerk is in 2017 gesloten. Er is geen voorziening meer, want in afwachting van de herontwikkeling is het onderhoud geminimaliseerd. Noodzakelijke uitgaven worden geboekt als investeringskosten.

<u>Onderhoudsvoorziening woningen</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Stand begin boekjaar	238.082	215.738
Dotaties	29.500	31.600
Uitgaven voor onderhoud	26.040-	9.256-
Totaal onderhoudsvoorziening	<u>241.541</u>	<u>238.082</u>

Onder deze voorziening vallen een aantal pastorieën en voormalige kosterwoningen. De meerjarenbegroting is door aan- en verkopen op dit moment niet actueel. De dotatie van € 29.500, ten laste van PGU-Centraal, wordt op dit moment geacht voldoende te zijn.

<u>Onderhoudsvoorziening kerkorgels</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Stand begin boekjaar	133.425	116.131
Dotaties door wijken	26.100	27.300
Uitgaven	27.237-	2.715-
Mutaties i.v.m. opheffing voorziening	2.030	7.291-
Totaal orgelvoorziening	<u>134.318</u>	<u>133.425</u>

Deze voorziening heeft betrekking op de twintig kerkorgels en vleugels. De orgelvoorziening van de Marcuskerk is opgeheven en verrekend met de algemene reserve.

<u>Voorziening interieur Domkerk</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Stand begin boekjaar	44.111	73.149
Dotaties	12.000	12.000
Uitgaven		41.038-
Totaal voorziening	<u>56.111</u>	<u>44.111</u>

Toelichting restauratie en onderhoud Domkerk 2017-2022

In 2017 is gestart met een grote restauratie van de Domkerk. Daarvoor was in eerste instantie een planning met begroting en een dekkingsplan opgesteld voor de jaren 2017 tot en met 2022.

In 2018 kon de restauratie worden uitgebreid dankzij een belangrijke aanvullende subsidie van de rijksoverheid van € 2.100.000, waarvan 90% al is ontvangen in 2018.

De restauratie wordt bekostigd met de in 2016 toegekende BRIM subsidies van de rijksoverheid en met extra subsidies die vanaf 2017 zijn geworven.

Omdat een deel van de restauratie in combinatie met het reguliere onderhoud plaatsvindt, zijn ook de in de meerjaren onderhoudsbegroting voorziene werkzaamheden opgenomen in de begroting en tellen de onderhoudsdotaties mee voor de dekking.

Prognose restauratie fase 1 en 2 plus onderhoud 2017-2022	1.953.000
Aanvullende begroting 2018 (fase 3)	3.200.000
Totale begroting	5.153.000

Bestedingen in 2017	720.279
Bestedingen in 2018	1.294.125 *)
Verplichtingen aangegaan t/m maart 2019	928.596
Totaal bestedingen plus verplichtingen	2.943.000

Reeds gedekt, voornamelijk uit subsidies. Zie onderstaande specificaties.	3.874.982
Nog te dekken door aanvullende fondsenwerving	1.278.018

Specificaties dekking restauratie

	Toegezegd	Ontvangen 2017	Ontvangen 2018
Subsidies			
Rijksoverheid BRIM 2017-2022	386.374	57.956	57.956
Provincie Utrecht - Erfgoedparels	175.000	157.500	
Provincie Utrecht - Noordgevel	150.000		135.000
Gemeente Utrecht	150.000	150.000	
Stichting TBI Fundatie	250.000		250.000
Prins Bernhard Cultuurfonds	50.000		
Maatschappij van Welstand	50.000	45.000	5.000
Crowd funding actie 'Draag de Dom'	32.552	32.552	
Vrienden van de Dom	27.056	27.056	
Elise Mathilde Stichting	25.000	25.000	
K.F. Heinstichting	50.000	25.000	
ASR	18.000	18.000	
Insinger Stichting	15.000	13.500	
Van Baaren Stichting	25.000	12.500	12.500
Stichting Fonds A.H. Martens van Sevenhoven	20.000	10.000	10.000
Stimuleringsfonds Rabobank Utrecht	10.000	10.000	
Stichting De Roos Gesink	5.000	5.000	
Rijksoverheid 2018 t.b.v. fase 3	2.100.000		1.890.000
Overige dekking			
Dotaties door Citypastoraat Domkerk (6 jaar)	300.000		
Dotaties uit Kapitaal Rijksmonumentale kerken (aannee 0,5%)	36.000		
	3.874.982	589.064	2.360.456 *)

*) Zie specificaties balans, onderhoudsvoorziening Domkerk

Schulden

<u>Langlopende schulden</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Wijkver. Nieuwe Kerk, belegging (incl. rendement boekjaar)	190.379	198.023
Garantiesom van Stichting BB EUG	50.000	50.000
Totaal langlopende schulden	<u>240.379</u>	<u>248.023</u>

Belegging Wijkvereniging Nieuwe Kerk: zie toelichting bij financiële vaste activa, beleggingsportefeuille PGU.

De PGU heeft een garantiesom van € 50.000 van de Stichting Belangenbehartiging EUG ontvangen als waarborg voor de salariskosten van de katholieke pastores, die aan de externe stichting Providebit worden doorbelast.

<u>Kortlopende schulden</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Crediteuren PGU-Centraal	185.843	313.388
Vakantiegeld, loonheffingen en pensioenpremies	85.528	36.390
Overlopende Kerkbalans-bijdragen	11.214	2.100
Vooruit ontvangen	28.396	37.592
Nog te betalen kosten	72.075	50.321
Ontvangen borg	10.200	10.350
Totaal kortlopende schulden	<u>393.256</u>	<u>450.141</u>

Overige rechten en verplichtingen

Rechten en verplichtingen van de PGU die niet in de balans zijn opgenomen.

Prinsenhof

Voor de realisatie en exploitatie van het gezondheidscentrum Prinsenhof heeft de PGU in 2015 de 'Protestantse Stichting Exploitatie Prinsenhof' opgericht. Deze kerkelijke steunstichting is een zogenaamde met de PGU 'verbonden partij'. Alle baten alsmede een eventueel liquidatiesaldo, komen ten goede aan de PGU. Het bestuur bestaat uit leden van het moderamen van het CvK.

In opdracht van de stichting is het gezondheidscentrum gebouwd op het perceel aan de Eykmanlaan dat eigendom is van de PGU. Vanaf de oplevering medio 2016 is de Prinsenhof voor tenminste 10 jaar verhuurd aan een samenwerkingsverband van zorgverleners.

De PGU beoogt via deze stichting een deel van haar financiële reserves op een verantwoorde wijze te investeren en een stabiel rendement te verwerven, naast de beleggingen in effecten.

De PGU heeft in 2016 een lening verstrekt van € 2.200.000 voor de realisatie van de Prinsenhof. De investeringen die door de PGU zijn gedaan ter voorbereiding van de herontwikkeling en de bouwrente zijn hierin opgenomen.

De stichting is dus eigenaar van het in 2016 opgeleverde gezondheidscentrum. Sindsdien ontvangt de stichting huur van de zorgverleners.

Vanaf 1 juli 2016 wordt de lening in 30 jaar annuïtair afgelost, tegen een rente van 4% per jaar. De stichting huurt het perceel van de PGU voor ruim € 10.000 per jaar; de huur wordt regelmatig geïndexeerd.

Verwacht wordt dat de exploitatie door de Stichting gedurende een aantal jaren negatief zal zijn door de hoge rentelasten. Vanaf 2022 wordt een positieve exploitatie verwacht.

Zie verder de eigen jaarrekening van de Stichting Exploitatie Prinsenhof.

Appartement

In 2018 is een koopovereenkomst gesloten voor € 572.350 voor een nog te bouwen appartement (pastorie) in Leeuwesteyn, Leidsche Rijn, op te leveren in 2020.

Specificaties Baten en Lasten

BATEN		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2019	2018	2018	2017
Gebouwen					
51100	Opbrengst vaste verhuur	284.500	264.455	316.000	313.777
51110	Opbrengst losse verhuur	441.500	487.646	389.000	476.984
51210	Opbrengst catering	275.500	263.748	250.500	242.329
51200	Opbrengst consumpties	85.000	79.705	79.200	87.770
51215	Kosten catering en verhuur	-191.000	-188.469	-182.000	-171.771
51220	Opbrengst winkel/verkoop	90.100	74.751	93.200	91.893
51225	Kosten winkel/verkoop	-45.000	-35.810	-53.000	-44.462
51230	Opbrengst offerblokken	151.300	130.438	121.300	137.262
51240	Opbrengst offerkaarsen	30.000	27.022	27.000	29.552
51250	Rondleidingen	6.000	9.395	5.000	5.969
51260	Opbrengst muziekfonds	93.000	103.545	97.000	105.545
51265	Kosten muziekfonds	-100.000	-108.703	-100.000	-111.724
51275	Kosten cultureel werk	-1.000		-1.000	-427
51285	Kosten Open Dom	-10.000	-8.673	-10.000	-9.143
51290	Overige inkomsten gebouw	5.000	5.114	2.000	20.602
51810	Verhuur pastorieën	38.000	39.863	57.600	53.855
51	Gebouwen	1.152.900	1.144.029	1.091.800	1.228.011

De inkomsten uit de exploitatie van de gebouwen van de PGU, kwamen hoger uit dan begroot, maar wel lager dan in het voorgaande boekjaar.

Het beeld ten opzichte van voorgaande jaren verschilt per kerkgebouw, zie ook bijlage 4:

Dom, Johannes en Wilhelmina deden het goed in vergelijking met 2017. De resultaten van Jacobi, Nicolai en Janskerk vielen tegen. Ook het buiten gebruik stellen van Marcuskerk en Bethelkerk leidde tot lagere huurinkomsten.

BATEN -vervolg		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2019	2018	2018	2017
Bijdragen					
53110	AKB Kerkbalans	1.359.200	1.327.160	1.325.400	1.346.769
53115	AKB correcties		-100		-1.050
53210	Solidariteitskas	10.500	11.263	12.500	12.181
53220	Paascollecte	9.500	10.122	10.000	9.686
53230	Giften		497		-1.392
53410	Wijkacties via PGU	5.000	7.438		5.750
53510	Bijdragen via wijk	93.600	114.326	109.250	133.289
53530	Financiële acties wijk	8.100	11.828	9.050	4.903
53550	Speciale acties wijk	11.500	11.593	13.900	18.379
53580	Giften via wijk	14.300	46.673	15.950	44.767
53610	Collecten via PGU	50.300	61.533	50.850	68.156
53650	Collecten via wijk	14.500	21.287	13.100	32.443
53910	Kleine legaten		1.000		500
53950	Overige bijdragen	10.000	900	6.000	20
53	Bijdragen	1.586.500	1.625.518	1.566.000	1.674.402

Ook in 2018 bleven de opbrengsten van de Actie Kerkbalans ongeveer gelijk aan de voorgaande jaren. Maar de ruim 1,3 miljoen euro wordt opgebracht door steeds minder en steeds oudere leden.

In bijlage 3 is de ontwikkeling van de Kerkbalans-bijdragen in de afgelopen vijf jaar per wijk in beeld gebracht, waarbij de trend in sommige wijken positief is en in andere wijken negatief.

Het aantal bijdragen daalde van bijna 3.000 in 2013 tot iets meer dan 2.450 in 2018, een terugloop van meer dan 550 bijdragen, dat wil zeggen 18%. Financieel werd dit gecompenseerd door een gemiddelde stijging van de hoogte van bijdragen met 25%.

BATEN -vervolg		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2019	2018	2018	2017
Financiële baten					
55110	Beleggingsportefeuille PGU	240.000	-353.145	201.000	214.995
55115	Beleggingsportefeuille rijksmon.	12.000	2.464	12.000	9.510
55160	Rente op lening Prinsenhof	84.000	84.903	84.000	86.513
55510	Naar wijken (vergoeding op reserves)	1.200	800	-100	
55520	Naar voorzieningen rijksmon. kerken	-12.000	-2.464	-12.000	-9.383
55530	Naar voorzieningen overige kerken	-16.000	16.963	-17.700	-19.215
55710	Rente bankrekeningen				
55750	Overige financiële baten				
55	Financiële baten	309.200	-250.478	267.200	282.420

De algemene beleggingsportefeuille daalde in 2018 in waarde, vooral in het vierde kwartaal. In plaats van een begrote opbrengst van € 201.000 (2,5%), werd een verlies geleden van € 353.145 (-3,91%). Zie ook de toelichting bij de financiële vaste activa.

De rente op de lening voor de Prinsenhof compenseerde dit verlies enigszins. Het totale beleggingsresultaat was € 265.778 negatief.

Het verlies op de beleggingen is de oorzaak van het negatieve resultaat van de PGU over 2018. Ook voor de wijken leidde dit tot belangrijke, niet te beïnvloeden, tegenvallers. Het totale verlies op de wijkreserves bedroeg € 135.000, in plaats van een verwachte opbrengst van € 141.000.

- specificaties baten en lasten -

BATEN -vervolg		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2019	2018	2018	2017
Subsidies					
57110	Wijkvereniging/stichting	121.000	105.298	114.000	113.333
57120	Bijdrage WZD salarissen	30.000	29.700	29.700	29.700
57125	Bijdrage WZD kerk	5.200	5.200	5.200	5.200
57210	Subsidies PKN	70.600	70.105	64.000	68.323
57290	Overige subsidies	106.500	109.034	101.300	102.262
57310	Ad Voogt fonds PGU	pm	pm		pm
57	Subsidies	333.300	319.337	314.200	318.818

<u>Specificatie externe subsidies</u>	2018	2017
PGU: PKN voor studentenpastoraat	49.505	47.973
PGU: Balije van Utrecht	2.691	2.706
EUG: Stichting Providebit voor RK pastores	51.698	49.794
Jacobikerkerk: externe subsidies voor missionair predikant	30.000	30.000
Jacobikerkerk: Wijkvereniging	8.000	12.000
CP Dom: Werkgroep Zaterdagmiddagmuziek	34.900	34.900
CP Dom: Vrienden van de Dom	25.000	25.000
Nieuwe Kerk: subsidies t.b.v. IKJU	12.500	
Tuindorp: wijkvereniging	2.840	
Utrecht-West: Wijkstichting	16.458	17.833
Wilhelmina: PKN voor pioniersplek	9.800	9.800
Wilhelmina: Mij. Van Welstand voor pioniersplek	8.000	8.000
Wilhelmina: Bijdrage van Vrije Evangelische Gemeente		6.250
Nicolaikerkerk: Wijkstichting	53.000	55.000
Marcuskerkerk: Wijkstichting en Bazaar		6.500
De Haven: PKN voor pioniersplek	10.800	9.800
De Haven: IZB	2.644	
Overige subsidies	1.500	3.262
Totaal	319.337	318.818

Naast externe subsidies worden (door de wijken) ook interne PGU subsidies ontvangen, namelijk uit het Ad Voogt fonds. Door de consolidatie is het totaal voor de PGU als geheel nul. In totaal betrof het in 2018 € 38.625 aan Ad Voogt subsidies. Voor een overzicht van de projecten zie specificaties Bestemmingsreserves.

De subsidies voor het onderhoud van de kerkgebouwen worden verantwoord in combinatie met de kosten voor het onderhoud onder Lasten gebouwen.

		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2019	2018	2018	2017
Diverse baten					
59110	Diverse baten	3.000	5.756	3.600	24.433
58	Diverse baten	3.000	5.756	3.600	24.433

- specificaties baten en lasten -

LASTEN	Begroting 2019	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Gebouwen				
61110	418.600	401.064	404.700	442.133
61115	-29.700	14.499	-29.700	-28.599
61130		1.496.111		985.088
61135		-2.406.364		-634.972
61140		910.250		-350.116
61150	23.100	48.095	10.000	33.616
61180	43.800	45.126	44.800	40.566
61310	26.100	26.100	26.100	27.300
61330		27.237		2.715
61340		-27.237		-2.715
61350	1.000	959	500	722
61410	23.000	36.977	21.000	32.136
61420	12.000	12.000	12.000	12.000
61430				41.038
61440				-41.038
61510	80.800	78.277	93.100	84.583
61520	106.000	98.936	104.500	91.765
61530	5.850	7.425	6.200	9.171
61610	47.800	46.094	50.600	40.459
61620	12.550	18.370	13.600	11.580
61710	7.050	8.451	7.600	5.452
61720	9.000	8.635	9.300	8.478
61730	58.150	51.740	54.800	59.078
61810	60.500	57.436	66.600	61.512
61840	13.000	17.984	36.000	32.819
61910	600	21.204	12.700	11.585
61930	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000
61 Gebouwen	907.200	987.370	932.400	964.356

De hoge onderhoudskosten en -subsidies hebben vooral betrekking op de Domkerk. Zie toelichting bij de Voorzieningen.

Via de egalisatie worden deze posten verrekend met de voorzieningen.

Jacobi, Tuindorp en Zuilen hebben meer geïnvesteerd in interieur en inventaris van het kerkgebouw dan begroot. Dit is gedeeltelijk gecompenseerd uit bestemmingsreserves, zie verrekening verderop.

Onder de post Huur wijkgebouw vallen o.a. de kantoren van het Bureau PGU in het Johannescentrum, de locatie Oude Gracht van de EUG en ruimtes van het Centraal Museum in gebruik bij de Nicolaikerkerk.

LASTEN - vervolg		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2019	2018	2018	2017
Medewerkers					
63110	Predikant traktement	701.900	646.468	890.600	719.428
63120	Predikant vaste vergoedingen	69.000	63.650		69.940
63130	Predikant incid vergoedingen	300	791	6.600	668
63140	Predikant prem langdurig ziek				
63190	Predikant extern	166.900	183.778	82.000	140.966
63310	Medew bruto loon vast	963.200	633.402	927.750	662.637
63315	Medew bruto loon variabel	15.000	34.037	1.000	37.083
63320	Medew reservering vak/ej		103.716		108.445
63330	Medew soc lasten / premies		196.469		205.568
63340	Medew prem langdurig ziek				
63370	Medew vergoedingen GV		29.283		30.135
63380	Medew vergoedingen VR		7.473	12.000	9.660
63390	Medew vergoedingen IMK		193	6.250	922
63610	Predikanten preekbeurten	22.800	33.336	27.900	35.680
63620	Organist/cantor van buiten	11.700	12.760	11.450	10.822
63650	Inhuur medewerkers	57.000	23.267	6.000	3.869
63810	Andere personeelskosten	9.460	6.730	5.900	10.458
63820	Opleiding / training med	5.600	7.893	5.800	10.589
63840	Kosten lang ziekteverzuim		3.809		3.891
63910	Medew aandeel Diakonie	-90.000	-88.581	-84.000	-90.956
63920	Medew doorbelasten	-2.760	-11.892	-6.800	9.392
63	Medewerkers	1.930.100	1.886.579	1.892.450	1.979.197

Aan de PGU waren begin 2018 13 predikanten verbonden, bij elkaar werkzaam voor ongeveer 10 FTE. In de loop van het jaar zijn 3 daarvan naar elders vertrokken of met emeritaat gegaan. Ook waren er 3 extern ingehuurde predikanten werkzaam.

De medewerkers in loondienst van de PGU zijn pastoraal werkers, kosters/beheerders, kerkmusici en bureaumedewerkers. Gemiddeld betreft het 35 medewerkers, waarvan velen met een klein dienstverband. (Daarnaast heeft de Diakonie 6 medewerkers in dienst.)

LASTEN - vervolg		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2019	2018	2018	2017
Gemeenteleven					
65110	Kerkdiensten	13.800	12.244	12.600	7.065
65120	Bloemen	9.400	9.260	9.200	10.028
65130	Koffie kerkdienst	2.100	1.374	3.400	2.477
65140	Kerktelefoon / opname	2.750	2.164	2.600	2.378
65310	Wijkactiviteiten	10.100	5.463	10.550	8.092
65320	Vorming en toerusting	12.750	7.219	9.350	7.866
65330	Pastoraat	3.650	3.870	3.250	2.344
65340	Groepen	6.850	3.607	6.125	3.464
65350	Koor / cantorij	6.600	3.267	5.700	6.488
65410	Jeugdwerk	8.200	5.174	11.125	5.980
65420	Kindernevendienst	6.050	4.038	5.700	4.268
65610	Kerkblad	24.850	15.988	27.500	19.126
65620	Kerkblad drukkosten	32.550	40.781	27.100	40.453
65630	Kerkblad porti	10.700	10.007	9.700	8.531
65660	Baten blad contributie	-48.100	-47.796	-48.100	-48.097
65670	Baten blad advertenties	-4.000	-5.848	-7.000	-6.055
65810	Bijzondere activiteiten	36.100	42.382	29.100	23.743
65815	Baten bijz. activiteiten	-2.500	-18.081	-3.100	-13.776
65820	Projecten	20.300	17.612	25.550	34.136
65825	Baten projecten	-11.500	-16.200	-17.000	-25.031
65880	Overig gemeenteleven	24.900	3.613	10.800	1.605
65	Gemeenteleven	165.550	100.139	134.150	95.085

Onder kosten voor gemeenteleven vallen vooral de uitgaven door de wijken rond de activiteiten in en voor de eigen wijkgemeente.

Centraal worden hier de kosten en baten van 'Kerk in de Stad' geboekt. Over 2018 was er een tekort op het kerkblad van bijna € 8.000.

LASTEN - vervolg		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2019	2018	2018	2017
Beheer en administratie					
67110	Secretariaat	2.100	1.373	1.350	1.840
67120	Drukwerk/kopiëren	43.100	39.666	51.050	46.517
67130	Porti/verzendingkosten	21.150	17.614	20.800	18.859
67140	Publiciteit	43.100	8.560	8.500	3.983
67150	Vergaderkosten	3.300	4.415	3.250	1.960
67160	Representatie/attenties	4.400	3.475	3.950	5.786
67170	Abonnementen	3.150	2.852	3.150	2.571
67180	Contributies	2.050	2.035	2.000	7.884
67210	Computerapparatuur	6.000	6.301	5.000	4.704
67220	Telefoon/Internet	16.350	20.051	19.950	23.300
67230	Automatisering	23.500	20.814	21.000	19.978
67240	Website	13.100	23.171	6.600	16.698
67310	Koffie en thee etc	18.900	12.227	20.100	17.108
67320	Bijbels / liedboeken	2.300	1.219	1.600	814
67330	Kantoorartikelen	3.700	1.359	3.600	1.229
67380	Inkoop overig	2.400	3.270	3.300	3.629
67410	Vergoeding vrijwilligers	5.750	4.154	3.250	3.029
67430	Cursussen vrijwilligers	2.700	449	2.900	
67440	Kosten vrijwilligers	5.250	3.243	3.250	2.145
67510	Betalingsverkeer	5.750	8.005	6.750	8.549
67520	Verzekeringen	2.100	1.858	1.100	2.168
67530	Advies / ondersteuning	10.600	13.569	9.100	40.833
67540	Accountant	11.000	10.422	11.000	11.279
67550	Salarisadministratie	4.000	3.201	4.000	3.942
67590	Overig beheer	7.500	6.191	9.400	16.409
67910	Aandeel Beheer Diakonie	-12.000	-24.000	-24.000	-24.000
67	Beheer en administratie	251.250	195.495	201.950	241.212

Er is ruim € 21.000 geïnvesteerd in een nieuwe website voor de verhuur van de Janskerk.

De centrale kosten voor beheer en administratie bedroegen, na doorbelasting van een evenredig deel aan de Diakonie, € 56.297.

De totale doorbelasting aan de Diakonie kwam uit op € 124.581. Dit betreft de gezamenlijke kosten van Bureau medewerkers en Bureau administratie, alsmede een aantal werkplekken van de Diakonie.

- specificaties baten en lasten -

LASTEN - vervolg		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2019	2018	2018	2017
Verplichtingen					
68110	Aandeel PGU centraal	200		-400	
68210	Aandeel PKN quotum	79.800	80.057	79.300	77.730
68220	Aandeel PKN Solidariteitskas	21.300	21.400	23.300	23.400
68230	Andere verplichtingen	9.000	21.594	13.000	16.500
68	Verplichtingen	110.300	123.050	115.200	117.630

De post Aandeel PGU centraal is geconsolideerd (nagenoeg) nul. In de wijkjaarrekeningen betreft dit het aandeel in de gemeenschappelijke kosten van de PGU. In 2018 werd € 190.000 aan centrale kosten toegerekend aan de wijken. De verdeelsleutel daarvoor is gebaseerd op het totaal aan baten per wijk en op (de ondersteuning door het Bureau voor) kerkgebouw en personeel, met een extra aandeel van € 5.000 van de 'sterke' wijken Dom, Jacobi, Nieuwe kerk en Nicolai-Marcus. (Dit extra aandeel wordt verminderd, als de renteopbrengsten boven begroting uitkomen, dit was in 2018 niet van toepassing.)

Onder andere verplichtingen vallen de bijdrage van Utrecht-West aan het werk van de Diaconie in de Wijkplaats en de subsidie van de PGU aan de pioniersplek Choral Evensong & Pub, die wordt gedekt uit het Ad Voogt fonds.

		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2018	2017	2017	2016
Diverse lasten					
69110	Diverse lasten		7.629		3.269
69	Diverse lasten		7.629		3.269

Verrekening met bestemmingsreserves

Alle inkomsten en uitgaven, uitgezonderd aan- en verkoop van gebouwen en legaten worden verantwoord in de exploitatie. Het saldo is het resultaat over 2018 van de PGU.

Voor een deel van de kosten in 2018 is al in eerdere jaren gereserveerd en een deel van de inkomsten in 2018 zal pas in latere jaren worden besteed.

<u>VAN EN NAAR BALANS</u>		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2019	2018	2018	2017
Dekking kosten uit reserves					
75120	Uit Ad Voogt Fonds	39.800	38.625	51.250	76.706
75150	Uit reserves incidentele personeelslasten		68.013		17.249
75110	Uit bestemmingsreserves wijken	75.300	76.567	11.000	62.210
75	Uit bestemmingsreserves	115.100	183.204	62.250	156.165
Reservering inkomsten					
76150	Naar reserves incidentele personeelslasten		-15.602		-16.773
76110	Naar bestemmingsreserves wijken	-112.500	-94.511		-166.089
76	Naar bestemmingsreserves	-112.500	-110.112		-182.863

Specificatie onttrekkingen bestemmingsreserves

Uit Ad Voogt fonds:

Projecten, zie balansspecificaties 38.625

Uit reserves incidentele personeelslasten

Reserve langdurig ziekteverzuim 55.385

Reserve wachtgeld predikanten 9.389

Studiefonds predikanten 3.239

Uit bestemmingsreserves wijken:

Nicolai: dekking uit BR integratie Marcus en Nicolai 16.641

Nicolai: dekking uit BR verevening verhuur 27.267

Zuilen: renovatie uit BR gebouw/interieur 17.000

Jacobi: garderobe uit BR interieur/inventaris 4.659

Johannes: investering uit BR interieur/inventaris 3.000

Tuindorp: verlichting uit BR interieur/inventaris 4.000

Centraal: besteding uit BR pastoraat zorgcentra 4.000

183.204

Specificatie toevoegingen bestemmingsreserves

Resultaatbestemmingen:

EUG: innovatie 12.000

CP Dom: restauratie Domkerk 50.000

Johannes: kerk in de wijk 7.000

Nieuwe kerk: inventaris/interieur/duurzaamheid 15.000

Op basis van bestaande afspraken:

Premies voor BR langdurig ziekteverzuim 15.602

Collecten kerkdiensten zorgcentra 5.063

Collecten vernieuwing kerkenwerk /AV-fonds 3.858

CP Dom: verevening reserves WZD 1.590

110.112

Bijlage 1: Balans en weerstandsvermogen per wijk/kostenplaats

Balans	Centraal	EUG	Jacobi	CP Dom	Zuilen	Johannes	Nwe kerk	Tuindorp	Wilhelm	Nic-Marc	West	Haven	Janskerk	M-kerk	B-kerk	PGU
Activa																
Materiële vaste activa	4.336.601												5.550			4.342.151
Financiële vaste activa	16.229.553															16.229.553
Vorderingen	283.140	53.133	18.446	10.559	407	5.049	7.221		4.332	16.086		5.800				404.172
Liquide middelen	3.239.051	7.317	38.176	49.118	11.881	18.366	7.858	1.569	7.298	10.990	1.305	9.128	13.362	4.780		3.420.199
Rekening Courant PGU	-7.293.161	215.257	584.610	2.484.310	636.152	256.048	410.584	291.022	186.781	1.073.287	757.666	51.850	367.650	-19.229	-2.828	-0
Totaal activa	16.795.185	275.707	641.231	2.543.987	648.440	279.463	425.663	292.591	198.411	1.100.362	758.971	66.778	386.562	-14.448	-2.828	24.396.076
Passiva																
Algemene reserve	5.761.852	211.699	336.171	199.623	585.823	151.932	192.089	128.570	76.346	596.345	598.470	59.412				8.898.332
Saldo baten en lasten	-303.804	215	5.097	1.053	-12.918	3.118	11.738	471	-8.961	-28.464	-30.219	-3.134	1.174	-14.448	-3.928	-383.010
Herwaarderingsreserve	4.323.000															4.323.000
Kapitaal groot onderhoud	5.414.053			90.756												5.504.809
Bestemmingsreserves	892.320	12.000	91.532	633.188		7.000	87.922	5.445	17.730	145.699	190.720					2.083.555
Eigen vermogen	16.087.420	223.914	432.800	924.621	572.904	162.050	291.750	134.486	85.114	713.580	758.971	56.278	1.174	-14.448	-3.928	20.426.687
Voorzieningen onderhoud	252.582		161.662	1.606.140	75.357	114.776	113.335	157.559	111.588	368.043			374.712			3.335.755
Schulden	455.182	51.793	46.770	13.226	179	2.637	20.578	546	1.709	18.739		10.500	10.675		1.100	633.635
Totaal passiva	16.795.185	275.707	641.231	2.543.987	648.440	279.463	425.663	292.591	198.411	1.100.362	758.971	66.778	386.562	-14.448	-2.828	24.396.076

Weerstandsvermogen	EUG	Jacobi	CP Dom	Zuilen	Johannes	Nwe kerk	Tuindorp	Wilhelm	Nic-Marc	West	Haven		
Eigen vermogen	223.914	432.800	924.621	572.904	162.050	291.750	134.486	85.114	713.580	758.971	56.278		
Garanties	50.000				29.000		71.000						
Vaste exploitatiekosten	167.898	362.094	437.315	131.878	190.282	260.596	220.154	138.848	352.319	117.520	33.548		
Weerstandsfactor	163%	120%	211%	434%	100%	112%	93%	61%	203%	646%	168%		
Definitie weerstandsvermogen							Garanties voor wijk				Garantie door	Garantie	Geldig tm
Het eigen vermogen (algemene reserve en bestemmingsreserves) van een wijkgemeente plus eventuele garanties van derden dienen hoog genoeg te zijn om de vaste kosten voor kerkgebouw, medewerkers en verplichtingen voor een jaar te garanderen							EUG Johannescentrumgemeente. Tuindorpkerk				Stichting BB EUG gemeenteleden Wijkvereniging L-T-T	50.000 29.000 71.000	nvt 2022 2020

Bijlage 2: Baten en Lasten per wijk / kostenplaats

	Centraal	EUG	Jacobi	CP Dom	Zuilen	Johannes	Nwe kerk	Tuindorp	Wilhelm	Nic-Marc	West	Haven	Janskerk	M-kerk	B-kerk	(hlp) *)	PGU
Baten																	
Gebouwen	54.271	3.093	76.908	352.972	41.759	107.295	46.269	61.489	38.830	56.903			282.687	10.292	11.261		1.144.029
Bijdragen	36.877	136.578	284.410	143.808	74.417	107.172	263.332	178.412	73.562	213.915	97.491	15.544					1.625.518
Financiële baten	-130.071	-4.956	-12.311	-25.093	-14.125	-4.585	-7.550	-5.936	-4.347	-12.402	-16.558	-930	-7.760	-3.853			-250.478
Subsidies	57.697	51.698	48.000	61.400	5.000		12.500	2.840	26.550	53.000	16.458	22.819					319.337
Diverse baten	199	4.332		1.225													5.756
Totaal baten	18.973	190.744	397.007	534.312	107.051	209.881	314.551	236.805	134.594	311.415	97.391	37.433	274.928	6.439	11.261	-38.625	2.844.160
Lasten																	
Gebouwen	65.905	32.270	126.055	159.452	41.471	75.503	88.724	101.129	34.561	101.248	13.972	10.821	101.855	19.214	15.189		987.370
Medewerkers	363.369	112.327	200.739	235.363	68.107	96.079	144.672	97.524	84.787	212.471	84.548	17.727	116.455			52.411	1.886.579
Gemeenteleven	8.515	2.490	11.137	21.199	1.165	1.674	14.308	8.489	1.543	19.422	6.866	3.330					100.139
Beheer en administratie	56.297	6.683	23.337	22.954	3.925	10.807	8.909	11.691	3.165	10.997	3.223	3.689	28.144	1.674			195.495
Verplichtingen	-177.150	23.300	35.300	42.500	22.300	18.700	27.200	21.500	19.500	38.600	19.000	5.000	27.300				123.050
Diverse lasten	920	1.459		200			4.000			1.050							7.629
Totaal lasten	317.857	178.529	396.568	481.668	136.969	202.763	287.813	240.334	143.555	383.787	127.610	40.567	273.753	20.887	15.189	52.411	3.300.262
Resultaat boekjaar	-298.883	12.215	439	52.643	-29.918	7.118	26.738	-3.529	-8.961	-72.372	-30.219	-3.134	1.174	-14.448	-3.928	-91.036	-456.102
Uit bestemmingsreserves	4.000		4.659		17.000	3.000		4.000		43.908						106.638	183.204
Naar bestemmingsreserves	-8.921	-12.000		-51.590		-7.000	-15.000									-15.602	-110.112
Eindsaldo	-303.804	215	5.097	1.053	-12.918	3.118	11.738	471	-8.961	-28.464	-30.219	-3.134	1.174	-14.448	-3.928	0	-383.010

*) Hulp kostenplaats voor de consolidatie:
 Boeking tussende centrale bestemmingsreserves en exploitatie van wijken.
 Dit betreft het Ad Voogt fonds, de reserves voor langdurig ziekteverzuim en wachtgeld en het studiefonds voor predikanten.
 Eindsaldo van deze kostenplaats per definitie 0

Bijlage 3: Kerkbalans bijdragen per wijk

Wk	Wijkgemeente	Totale Kerkbalans-ontvangsten					vijf jaar
		2014	2015	2016	2017	2018	
01	EUG Janskerk	70.082	71.781	70.274	71.121	71.504	102%
02	Jacobikerk	231.020	226.822	238.074	237.409	237.455	103%
04	CP Domkerk	103.905	110.128	110.866	113.078	116.457	112%
05	Op Zuilen - Bethel	57.879	61.181	54.527	51.769	49.199	85%
06	Op Zuilen - Oranje	20.892	19.042	17.339	15.269	14.590	70%
08	Johannescentrum	100.216	96.676	96.529	95.062	94.148	94%
10	Nieuwe kerk	136.277	150.810	172.607	202.907	229.632	169%
11	Tuindorpkerk	166.441	167.247	162.512	158.527	155.873	94%
12	Wilhelminakerk	63.180	63.947	60.776	59.207	56.833	90%
13	NM -Nicolai	127.349	138.302	138.471	131.957	128.217	101%
15	NM -Marcus	90.754	92.693	93.404	94.472	74.065	82%
16	Utrecht-West	129.304	118.714	115.014	104.872	89.423	69%
18	De Haven	2.280	5.215	7.770	11.917	9.744	427%
Tot	PGU totaal	1.299.577	1.322.559	1.338.163	1.347.566	1.327.160	102%

Wk	Wijkgemeente	Aantal Kerkbalans-ontvangsten					vijf jaar
		2014	2015	2016	2017	2018	
01	EUG Janskerk	121	123	117	114	112	93%
02	Jacobikerk	405	359	359	330	315	78%
04	CP Domkerk	225	225	221	219	229	102%
05	Op Zuilen - Bethel	238	228	222	190	171	72%
06	Op Zuilen - Oranje	89	75	64	55	50	56%
08	Johannescentrum	309	315	306	282	263	85%
10	Nieuwe kerk	230	241	224	251	263	114%
11	Tuindorpkerk	331	317	294	276	260	79%
12	Wilhelminakerk	147	154	148	139	124	84%
13	NM -Nicolai	295	288	258	240	234	79%
15	NM -Marcus	260	248	255	240	203	78%
16	Utrecht-West	337	294	279	245	212	63%
18	De Haven	4	7	10	13	15	375%
Tot	PGU totaal	2.991	2.874	2.757	2.594	2.453	82%

Wk	Wijkgemeente	Gemiddelde Kerkbalans bijdrage					vijf jaar
		2014	2015	2016	2017	2018	
01	EUG Janskerk	€ 579	€ 584	€ 601	€ 624	€ 638	110%
02	Jacobikerk	€ 570	€ 632	€ 663	€ 719	€ 754	132%
04	CP Domkerk	€ 462	€ 489	€ 502	€ 516	€ 509	110%
05	Op Zuilen - Bethel	€ 243	€ 268	€ 246	€ 272	€ 288	118%
06	Op Zuilen - Oranje	€ 235	€ 254	€ 271	€ 278	€ 292	124%
08	Johannescentrum	€ 324	€ 307	€ 315	€ 337	€ 358	110%
10	Nieuwe kerk	€ 593	€ 626	€ 771	€ 808	€ 873	147%
11	Tuindorpkerk	€ 503	€ 528	€ 553	€ 574	€ 600	119%
12	Wilhelminakerk	€ 430	€ 415	€ 411	€ 426	€ 458	107%
13	NM -Nicolai	€ 432	€ 480	€ 537	€ 550	€ 548	127%
15	NM -Marcus	€ 349	€ 374	€ 366	€ 394	€ 365	105%
16	Utrecht-West	€ 384	€ 404	€ 412	€ 428	€ 422	110%
18	De Haven	€ 570	€ 745	€ 777	€ 917	€ 650	114%
Tot	PGU totaal	€ 434	€ 460	€ 485	€ 519	€ 541	125%

In deze bijlage zijn de bijdragen van de deelwijken van Op Zuilen (Bethelkerk en Oranjekapel) en van Nicolai-Marcus nog apart weergegeven.

Bijlage 4: Exploitatie per kerkgebouw

Ontwikkeling verhuur en catering 2013 - 2018

Kerkgebouw	2013	2014	2015	2016	2017	2018	5 jaar	Toelichting	
Janskerk	211.284	241.573	266.165	295.384	295.228	282.324	134%	Inclusief Domcafé, exclusief Domshop	
Domkerk	117.577	73.875	122.175	111.809	119.568	150.878	128%		
Johanneskerk	90.860	86.542	85.574	76.376	90.799	107.295	118%		
Jacobikerk	96.784	71.900	87.749	54.556	97.904	76.047	79%		
Nicolaikerk	56.464	59.238	75.733	98.051	73.336	63.233	112%		
Tuindorpkerk	54.361	56.428	63.093	54.908	51.146	61.489	113%		
Nieuwe Kerk	23.891	20.252	16.492	31.416	47.411	46.269	194%		
Oranjekapel	50.447	42.263	48.063	41.001	40.101	41.759	83%		
Wilhelminakerk	17.105	17.105	22.115	19.755	28.165	38.830	227%		
Bethelkerk	10.093	36.162	18.989	33.614	27.448	11.261			Tijdelijke verhuur 2018
Marcuskerk	68.852	36.818	37.990	43.218	45.568	10.292			Verkocht 2018
Centraal	45	45	5.045	10.045	17.965	14.408			Perceel Prinsenhof
Pniel/Triumfator	45.967	38.530	49.700	53.883	14.450				Beide kerken verkocht
PGU	843.732	780.732	898.884	924.018	949.089	904.086	107%		

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Algemene Kerkenraad van de Protestantse Gemeente te Utrecht

Wattbaan 51-5
3439 ML Nieuwegein
Postbus 137
3430 AC Nieuwegein

T (030) 307 49 49
nieuwegin@vanreeacc.nl
www.vanreeacc.nl
KvK nr. 09068872

A. Verklaring over de in het verslag opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van de Protestantse Gemeente te Utrecht gecontroleerd.

Naar ons oordeel is de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2018 van de Protestantse Gemeente te Utrecht in alle van materieel belang zijnde aspecten opgesteld in overeenstemming met de door het College van Kerkrentmeesters gekozen en beschreven grondslagen, zoals uiteengezet in de 'Grondslagen van waardering en resultaatbepaling' van de jaarrekening.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2018;
2. de staat van baten en lasten over 2018; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Protestantse Gemeente te Utrecht zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Benadrukking van de basis voor financiële verslaggeving en beperking in gebruik en verspreidingskring

Wij vestigen de aandacht op de 'Grondslagen van waardering en resultaatbepaling' in de toelichting van de jaarrekening waarin uiteen is gezet dat de jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de door het College van Kerkrentmeesters gekozen en beschreven grondslagen. De beschreven grondslagen zijn op onderdelen niet in overeenstemming met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Hierdoor is de jaarrekening mogelijk niet geschikt voor andere doeleinden. Onze controleverklaring is derhalve uitsluitend bestemd voor de gemeenteleden, het College van Kerkrentmeesters en de Algemene Kerkenraad van de Protestantse Gemeente te Utrecht en het Classicale College voor de Behandeling van Beheerszaken en dient niet te worden verspreid aan of te worden gebruikt door anderen. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

B. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het College van Kerkrentmeesters en de Algemene Kerkenraad voor de jaarrekening

Het College van Kerkrentmeesters is verantwoordelijk voor het opstellen van de jaarrekening in overeenstemming met de door het College van Kerkrentmeesters gekozen en beschreven grondslagen, zoals uiteengezet in de 'Grondslagen van waardering en resultaatbepaling' van de jaarrekening. In dit kader is het College van Kerkrentmeesters verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het College van Kerkrentmeesters noodzakelijk acht om het opstellen van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De Algemene Kerkenraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de entiteit.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het College van Kerkrentmeesters en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening de onderliggende transacties en gebeurtenissen zonder materiële afwijkingen weergeeft.

Wij communiceren met de Algemene Kerkenraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Nieuwegein, 22 mei 2019

Van Ree Accountants

w.g.

A. Hoogenboom AA